

**Душан В. Кузмановић, Кузмановићи (породични родослов),
Народна библиотека "Данило Киш", Теслић 2015, стр. 321**

Родословље или генеалогичка изучава постанак, поријекло и развој породице. Родослови су били међу најважнијим врстама историографије од њених почетака. Дуго су писани једино родослови владарских и других угледних породица, док су у широким народним масама родослови преношени усменим путем с кољена на кољено. Упознавање са ближим и даљим прецима незаобилазно је и у самоспознаји савременог човјека, поготово јер је он честица потрошачког друштва коју одликује отуђеност. Стога су генеалогичка истраживања у наше вријеме веома потребна. Ипак, мало је одличних родослова због оскудности, разуђености и фрагментарности изворне грађе, као и нестручности њихових аутора.

Душан В. Кузмановић је грађу о братству Кузмановића на подручју данашње општине Теслић сакупљао и обрађивао од 2002. до 2015. године у црквеним архивама, општинској администрацији, грађевинским, катастарским и судским архивама, у борачкој организацији, библиотекама, породичним оставштинама. Аутор је користио документе, публикације и књиге чији наслови почињу ријечима "домовник", "протокол умирујућих", "протокол кршчајемих", "протокол вјенчаних", "матична књига крштених", "матица вјенчаних", "књига вјенчаних", "књига умрлих", "матица рођених", "бирачки списак", "грађевинска књига", "абecedни списак посједника некретнина", "геодетске и топографске карте", "годишњак", "шематизам", "породични албум", "опширни попис", "документи о устанку", "телефонски именик". Ни овако широка изворна основа није дала обиље података који би омогућили laku реконструкцију породичног стабла. Оскудност података и немогућност њиховог поређења навели су аутора да се држи, како наводи у *Предговору* своје књиге, мудрости топографа: "Карту читај, сељака питај". Другим ријечима, документарне податке је провјеравао, допуњавао, повезивао са сазнањима својих бројних информатора.

Породични родослови најчешће за полазиште у магли даље прошлости имају неку легенду. У родословима српских породица готово да је опште мјесто легенда о родоначелнику који је дошао у сукоб са турским властодршцима и побјегао у крај гдје живе његови потомци. Душан В. Кузмановић нам преноси живописну легенду о хајдуку Кузману, који се доселио у село Угодновић (на југу данашње општине Теслић). Аутор тврди да се ради о Кузману Угодићу,

харамбаши који је почетком 19. вијека хајдуковао на просторима данашње Војводине, са ослонцем у устаничкој Србији. Суочен са смртном казном, коју су му одредиле аустријске власти, вјероватно је побјегао у Босну. Аутор у почетним поглављима своје књиге – *Легенда, Кроз призму сумње, На таласима сеоба, Хајдучија као занимање, У буни на дахије, Бјекство испод вјешала, Досељивање у Босну и Тајна Кузмановог гроба* – легенду о родоначелнику Кузмановића укршта са историјским чињеницама и здраворазумским претпоставкама, док на основу поузданијих свједочења пише о првим Кузмановим потомцима.

У поглављима *Чувари праћедовског огњишта, Преко Кузмана у Љељуг, Село у нестајању и Настанак Доњих Кузмана* аутор описује множење и гранање братства у другој половини XIX и првој половини XX вијека. Једна грана Кузманових потомака се са крчевина Угодновића преселила на крчевине села Теслић. Тамо је утемељила ново село, које је прозвано Кузмани. Кузмановиће су привукли и питомији крајеви сјеверно од планине Борја (Љељуг, Ђулић, Укриница). Феномене породичних трагедија, близанаца, дуговјечности, многочланих породица, аутор је обрадио у поглављу *Пирова побједа живота над смрћу*. У поглављу *Зов равнице* ријеч је о сеобама Кузмановића у новије вријеме: у градове, у Војводину, у иностранство. Поглавље о великим жртвама Кузмановића у ратовима за слободу, нарочито у ратовима за југословенско наслеђе, носи назив *За крст часни...* Поглавље *Нестали у тишини смрти* посвећено је онима за које тек неки узгредни податак из изворне грађе није могао одредити мјесто на породичном стаблу. Поглавље *Заслужиле су и много више* је посвећено женској половини братства. *Прецима у помен, потомству за наук* је поглавље о недавном подизању цркве у селу Кузмани. *С њима почиње будућност* је прича о најновијој генерацији Кузмановића, којој припадају већ остварени привредници, научници, политичари... *Post scriptum* је поглавље гдје су издвојене интересантности о Кузмановићима. Хронолошки списак породица је додаток у књизи, а на крају су биљешка о аутору и списак извора и литературе. Аутор је израдио и објавио породично стабло, које због обима није могло бити саставни дио ове књиге.

Лезички стил аутора је рафиниран. Тамо гдје му материја коју излаже то дозвољава, уздиже се и до умјетничких висина. У пригодној *Ријечи издавача* Борка Ђурђевић је издвојила реченицу: "(...) над остацима камених темеља и рушевинама трулих, у шикаре зараслих брвнара, стражу чува још само понека полусасушена јабука или проријеђени црвоточни шљивици из којих пустош и дивљина сишу све тањи млаз сокова (...)". Нажалост, ово је опис стања не само Кузмана, већ и многобројних српских села данас.

Професионални историчар би могао приговорити неким детаљима у овој књизи, но све је то у сјени заиста изузетног стваралачког напора који је видљив на готово свакој страници родослова, а који је резултовао дјелом које служи и служиће "прецима у помен, потомству за наук". Родослов Кузмановића може служити и као узор свима који се одваже на истраживање породичне

ДРАГИША Д. ВАСИЋ, Душан В. Кузмановић, "Кузмановићи (породични редослов)"

историје. Она доказује и како историчари – аматери могу, на прави начин, допринијети реконструкцији раскошног мозаика наше друштвене прошлости.